

Укладання когнітивної мапи як процес людського пізнання: підхід Дж. Г. Міллера

А. А. Чеботарьова

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна
Corresponding author. E-mail: annachebt@gmail.com

Paper received 19.05.18; Accepted for publication 28.05.18.

<https://doi.org/10.31174/SEND-Ph2018-166VI49-03>

Анотація. Стаття пропонує реферативний огляд фундаментальних праць видатного американського критика Дж. Г. Міллера. У ході дослідження були викладені стадії розвитку наукової діяльності критика, виокремлені його ідеї щодо пізнання людської свідомості з літературознавчої точки зору, а також з'ясовані значення і завдання перекладу в процесі пізнання автора.

Ключові слова: свідомість, Міллер, Шекспір, літературна критика, когнітологія, деконструктивізм переклад.

Що відбувається в світлих головах видатних людей, коли з-під їхнього пера народжується нова гіпотеза або новий витвір літературного мистецтва? Питання щодо вивчення, чи послуговуючись терміном когнітивного літературознавства, “прочитання” свідомості людини завжди підіймалися в наукових царинах по всьому світі, але в першу чергу, в Америці.

Так, наукове товариство завдячує американському вченому Е. Толмену за введення в ужиток терміну “когнітивна мапа”. Вів довів, що у щура, який пересувається лабіринтом формується особлива структура, когнітивна карта докільця. Таким чином, когнітивні карти визначають і поведінку людини, так само як і особливості її індивідуального мислення. Когнітивну карту можна розуміти як схематичне, спрощений опис картини світу індивіда. [1]

Що стосується літератури, то тут варто згадати іншого американця Джозефа Гілліса Міллера, званого в літературно-критичних колах завдяки своїй “критиці свідомості” (яку ще називають “феноменологічною” критикою) і деконструктивізму. [4, с. 115] Що ж до України, то тут внесок Дж. Г. Міллера не оцінили. Якщо Захід широко обговорює його ідеї, то в Україні з'являється лише одна вагома праця Н. Хлибової [6] та деякі поодинокі статті, чим і зумовлена актуальність даної статті [2, 3, 4, 5].

Об'єктом цієї штудії є основні літературно-критичні праці Дж. Г. Міллера, а саме “*Чарльз Діккенс: світ його романів*” (1958-1959) [11], “*Зникнення Бога: п'ять письменників XIX століття*” (1963) [13], “*Поети реальності: шість письменників XX століття*” (1965), “*Етика прочитання*” [14] (1987), “*Томас Гарді: Відстань і бажання*” (1970) [15], “*Порване ткацтво Арахні*” (англ. “*Arachne's broken woof*”) (1977) [10] і “*Критик як хазяїн*” (1977) [12]. Предметом роботи є виокремлення становлення наукової особистості Міллера в двох іпостасях – феноменологічної і неконструктивістської, а також особливості прочитання свідомості автора і з'ясування ролі перекладу.

Метою статті є огляд основних праць критика (який, як було вищезгадано, пройшов шлях від феноменології до деконструктивізму), акцентуючись на питаннях пізнання свідомості автора і значенні перекладу в процесі такого пізнання.

Спинімося на першому з його напрямів зацікавленості. Міллер був послідовником Дж. Пуле і почав працювати в літературній та філософській традиції “Женевської Школи” Ж.-П. Річарда, М. Реймонд, А. Бегіна та Дж. Пуле. Дві версії його дисертації на тему “*Чарльз Діккенс: світ його романів*” (“*Charles Dickens: The World of His Novels*”) (1958-1959), монографії “*Зникнення Бога: п'ять письменників XIX століття*” (англ. “*The Disappearance of God: Five Nineteenth-Century Writers*”) (1963), “*Поети реальності: шість письменників двадцятого століття*” (англ. “*Poets of Reality: Six Twentieth-Century Writers*”) (1965), а також різноманітні статті 1960-х років носять відбиток Женевської методології. [16, с. 112, *Deconstruction and Critical Theory Peter V. Zima*]

Міллер, у своїй штудії “*Чарльз Діккенс: світ його романів*” [11], пізнає свідомість Діккенса і остаточний малюнок, який створює ця свідомість: “Місто (Діккенс захоплювався будь-яким містом, але переважно це був Лондон, так само, як і Париж, Бостон чи Генуя) насправді невідоме усім людям в історії, і стає в очах кожної людини дивним і самим на себе несхожим. Хоч кожна особа і прагне до розуміння міста, основною властивістю міста є те, що знання будь-якої людини про нього є трансцендентним”. [11, с. xv-xvi]

Діккенс волів поглинути місто у своїй уяві і знову представити його в героях та подіях свого роману. Але як він міг досягти справжнього міста, міста, прихованого від усіх людей, які, інтерпретуючи світ з точки зору своїх страхів, фантазій і думок, спотворюють його? Можливо, він міг би перетнути межі будь-якої точки зору, представляючи якомога більше людей з обмеженими можливостями та нові аспекти, які місто отримує крізь призму бачення таких людей. Так, отримана правда буде власною істиною Діккенса, істиною його найглибшого сенсу природи світу. Від роману до роману протягом усієї своєї кар'єри Діккенс прагнув все ближче підійти до істини, прихованої за зовнішнім виглядом речей. Але він нестільки шукав цю істину, скільки йшов за поверхнею, надаючи вичерпну інвентаризацію самої поверхні. [11, с. xv-xvi]

Особливою якістю уяви Діккенса є його припущення, що він може потрапити за поверхню, описуючи все потроху. Кожна обмежена подія, кожна людина, що потрапила у полон власної спотвореної мапи

міста, має, так само як і приховує, правду. І коли достатня кількість ізольованих частин змальована, а їхні відносини виявлені, може трапитися так, що правда буде звільнена – відразу конкретна і універсальна правда. Тоді романи Діккенса будуть не звичайною “дивною і самою на себе несхожою” збіркою, а справжньої подібністю, автентичним зображенням світу, або, послуговуючись термінами когнітивної науки, когнітивною мапою. [11, с. xv-xvi]

Кожен діккенський герой розглядає свою власну свідомість як щось загадкове і відокремлене від самого себе. Ізолюючись, головний персонаж рухається крізь послідовні пригоди, що є спробами зрозуміти світ, інтегруватися в нього і в цій інтеграції знайти справжнє я. У цьому обміні між розумом і світом виникає постійна спроба досягти щось трансцендентне, щось більш реальне, ніж власна свідомість або заклятий повсякденний матеріальний світ. [11, с. 328-329]

Головні герої Діккенса, спочатку бідні та недобросовісні створіння, постійно шукають чогось поза себе, щось інше, ніж вони самі, і навіть щось інше, ніж людське, щось, що підтримує себе, не випаровуючи і не поглинаючи його. Тоді, за Міллером, романи Діккенса утворюють цілу, єдину сукупність. У рамках всього цього, єдина проблема, а саме пошуки життєздатної ідентичності, виражається, а потім перевиражається із дедалі більшим наближенням до прихованого центру, найглибшого побоювання Діккенса про природу світу та про стан людського життя в ньому. [11, с. 328-329]

Міллер, в своїй іншій книзі “Зникнення Бога: п’ять письменників XIX століття” [13], поряд із думкою про те, що лінії зв’язку між нами та Богом зруйновані, або Сам Бог зникнув з тих місць, де Він завжди був [13, с. 2], можна знайти міркування і про літературу та свідомість. Так, за Міллером, література – це форма свідомості, а літературна критика – це аналіз цієї форми у всіх її різновидах. Хоча література і складається зі слів, ці слова втілюють стан розуму/духовний стан людини (від англ. “state of mind”) і роблять його доступним для інших. Осягнення літератури є процесом того, що Г. Марсель називає “міжсуб’єктивністю” (англ. “intersubjectivity”). Якщо література є формою свідомості, то завдання критика полягає в тому, щоб ототожнити себе зі суб’єктивністю, вираженою словами, пережити це життя зсередини і почати його в своїй критиці спочатку [13, с. xxiii].

Структура свідомості, виражена в поемі або романі, подібна до того *інскейпу* “*inscape*”, Джерарда М. Хопкінса, який зазвичай “прикріплюється до розуму” лише через повторення. [13, с. xxiii-xxiv]. Поняття “*inscape*” означає відмінну внутрішню і зовнішню структуру речі; скелетоподібну структуру, яка фіксує і охоплює внутрішній принцип життя. [13, с. 289]

Хоча література є формою свідомості, свідомість завжди є свідомістю чогось. Літературний твір – це дія, в якій розум заволодіває пейзажем, часом, манерою та іншими розумами. Кожен з них – вимір літератури. Тривале занурення в роботи кожного письменника, в спробі виявити його “*inscapes*”, відбувається до будь-якої спроби зробити висловлювання про ре-

зонанс або відгомін від письменника до письменника. [13, с. xxiv]

Акт читання дає читачеві потужне почуття того, що він зустрічається з іншим розумом через слова. Поняття, запозичені із психологічних та соціальних наук застосовуються в літературі не буквально, а у перенесеному значенні, або, за Міллером, у значенні “ніби” (“*as if*”). Прогорнувши ту чи іншу літературу ми ніби зустрілися або познайомилися з іншим розумом із середини. “Свідомість автора” може бути ілюзією або фантазмом, породженим словами на папірці і цей фантазм може не мати нічого спільного зі справжнім розумом людини, яка колись розмістила ці слова на папірці. Свідомість, принаймні в літературі, може бути функцією мови, фіктивною присутністю, яку мова породила. [13, с. xiv-xv]

У праці Міллера про дешифрування свідомості Т. Гарді, інтерес критика пригорнуло зображення тексту історії як тканини полотна. Він зауважує, що літературний текст – це текстура слів, її нитки та волокна перетнули межі вже існуючої основи мови. Критик: 1. додає своє ткацтво до тексту-полотна Пенелопи (від англ. фразеологізму “*Penelope's web*”, що означає “процес передовмісного відтягання, затримку з вирішенням складного питання”), 2. або розплутує текст у такий спосіб, що його структурні нитки можуть розкритися у всій своїй красі, 3. або простежує одну нитку в тексті, щоб виявити візерунок, який вона зобразила, 4. або порізає всю тканину на ту чи іншу форму. [15, с. viii]

Далі Міллер переходить на бік деконструктивізму, прихопивши з собою деякі ключові концепти Женевської школи. Так, зокрема, науковець залишається вірним принципу уважного прочитання тексту Нової Критики (“*close reading New Criticism*”), тільки тепер він робить це за допомогою інструментарію Деконструктивізму. Приєднавшись до лав Єльської школи (Г. Блум, П. де Ман, Ж. Дерріда, Дж. Гартман) [8], американський вчений своєю статтею “Критик як хазяїн” [12] має на меті пролити світло на хибне тлумачення деконструктивізму. Починаючи з обговорення відносин хазяїн-паразит, Міллер вказує на неправильне уявлення про те, що деконструктивістське читання є паразитом, а очевидне чи однозначне читання є хазяїном. З цього Міллер крокує далі, виправляючи нерозуміння відносин між хазяїном-метафізикою та паразитом-нігілізмом і дискутує про інтертекстуальність в межах будь-якого вірша, який, своєю чергою паразитичний до попередніх віршів або містить у собі попередні вірші як замкнуті всередині паразити. [12, с. 446].

Вірші, як і всі тексти, “непочитні” (англ. “*unreadable*”), якщо під почитністю (англ. “*readable*”) розуміється єдине, остаточне, однозначне тлумачення. На думку Міллера, немає “очевидного” або “однозначного читання”, і насправді ні “очевидне”, ні “деконструктивістське” читання не є “однозначними” Тобто, очевидне чи однозначне читання завжди містить деконструктивне читання як паразит, зашифрований у собі як частина самого себе, в той час як деконструктивістське читання не може звільнитися від метафізичного читання, якому воно протистоїть [12, с. 447]. Присутність чіткого значення – це логоцентрична химера

і що кожний метафізичний проект поступово зводиться до *difference*. [8, с. 228]. Нігілізм – невідчувана чужорідна присутність в межах логоцентричної метафізики, як в літературній критиці, так і в літературних творах, що демонструє тісний зв'язок між логоцентризмом і нігілізмом. [12, с. 447].

Перебуваючи в царині деконструктивізму, Міллер дещо змінює пріоритети, наголошуючи в статті “Етика прочитання” [14] на тому, що, по-перше гарне прочитання означає неканонічне (себто, не науково-теоретичне) прочитання. Під цим терміном він розуміє відповідь на те, що насправді говорять слова на паперці, а не на те, що ми очікуємо від них. [14, с. 189-190] По-друге, за Міллером, педагогічна практика має спиратися та мову, плекати любов до мови і до того, що вона може створювати. Дослідження літератури повинно розпочинатися з мови. По-третє, проблема перекладності, яка завжди була передумовою старих форм компаративного літературознавства. Поряд із цим, ліпше читати Гомера, Данте чи Шекспіра в найкращих доступних перекладах (хоча як ви дізнаєтесь, що вони най-най?), ніж не читати їх зовсім. При цьому, довіряти перекладу не варто, бо якщо ви хочете розкрити суть твору, слід звернутися до оригіналу. [14, с. 190-191]

Його слова щодо прочитання, мови і перекладу мають вагоме значення не лише для літературознавців, але і для перекладознавців. Приємною несподіванкою є той факт, що Міллер теж цікавився Шекспіром і навіть аналізував його трагедію “Троїл і Крессіда” [10]. Я, своєю чергою, провадила аналіз образу кохання [7] та семіокодів (Р.Барт) [9] у трагедії “Ромео та Джульєтта” та її 5 українськомовних перекладів. Таке порівняльне дослідження показує, що всі перекладачі, починаючи з 1900-х і дотепер, створили власні прочитання шедевра. Зазирнувши в свідомість як автора, так і перекладачів, відкрилося багато цікавинок. Окрім різноманітних особливостей мови Шекспіра, вдалося встановити систему праць кожного перекладача. Так, П. Куліш (1900) як першопроходець у справі перекладу зобразив кохання між Ромео та Джульєт-

тою по-сільському. Наприкінці непростого для України XIX ст., у розвій національної культури, він мав на те свої підстави. Тлумач побачив у Ромео та Джульєтті простих сільських парубка та дівчинку, а їхня невимущена говірка нічого спільного з оригіналом не має. Натомість переклад В. Мисика (1932), хоч і не користувався належною популярністю, проте передає образ кохання витончено та невимущено, хоча і не без огріхів. А. Гозенпуд (1937) докорінно змінює образ кохання тим, що пристрасними, майже завжди зримо-ваними виразами робить мову Ромео настільки відмінною, що навколо хлопця обертаються всі події. А насправді оригінал (навіть своїми останніми словами) свідчить про те, що на першому плані має бути Джульєтта. Варіант перекладу І. Стешенко (1952) вельми полюбляють та цінують у читацьких колах, зокрема й перекладацьких. Бо є за що. Володіючи неабияким багажем знань та вмінь у мистецтві перекладу і театральному мистецтві, перекладачка надає Джульєтті ключове місце. Недарма ж кажуть, жінку зрозуміє тільки жінка. Образ кохання Ромео та Джульєтті очима перекладачки аристократичний і переконливий, яскравий і легкий для сприйняття. Читаючи її “Ромео та Джульєтту”, зовсім не відчуваш пера перекладачки, настільки воно тонке та влучне. [7, с. 357] Ю. Андрухович (2017) скорочує і спрощує свій варіант перекладу, бо ним керувало бажання сценічної постановки тексту драми [9, с. 23].

Отже, у ході огляду і аналізу основних праць Міллера були висвітлені шаблі його наукової кар'єри як феноменологіста і як деконструктивіста. Також було визначено місце, відведене мові і перекладу з наведенням унаочненого прикладу з аналізування драми Шекспіра “Ромео та Джульєтта”. Це дає підстави стверджувати, що Міллер геніальна людина, ідеї якої, можливо, і мають деякі протиріччя (проте, на мою думку, чіткі межі в літературній критиці і не потрібні), все одно неодмінно заслуговують на подальші дослідження, наукове висвітлення та переклад, що несправедливо ігнорують в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

- 3.2. Когнитивные карты [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lawbooks.news/sotsiologicheskiesissledovaniya_909/kognitivnyie-kartyi-33263.html (дата звернення 19 травня 2018)
- Дроздовський, Д. Джозеф Гіллс Міллер: «Усі літературознавчі теорії мусять бути доповненням до художнього твору» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://litakcent.com/2012/03/05/dzhozef-hillis-miller-usi-literaturoznavchi-teoriji-musjat-buty-dopovnennjam-dohudozhnoho-tvoru/> (дата звернення 19 травня 2018)
- Паличка, Л. Основні тези постструктуралістської методології Сельської школи / Л. Паличка // Літературознавство. Фольклористика. Культурологія. – 2012. – вип. 11-12. – СС.51-57
- Хлыбова Н. А. История вопроса: Дж. Х. Миллер в оценках отечественной и зарубежной критики [Електронний ресурс] / Н. А. Хлыбова // Культура народов Причерноморья. – 2005. – № 66. – СС. 115-121 – Режим доступу : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/10188/20-Nlybova.pdf?sequence=1> (дата звернення 19 травня 2018)
- Хлыбова Н.А. ИНТЕРПРЕТАЦИОННАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ ДЖ.Х. МИЛЛЕРА: СТРАТЕГИЯ И ТАКТИКА XX века В ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИИ / Н. А. Хлыбова // Вісник Дніпровського університету імені Альфреда Нобеля: Серія «ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ». – 2013. – № 2 (6). – СС. 94-101
- Хлыбова Н. О. Літературна критика Дж. Х. Міллера: трансформація західноєвропейських теорій. [Текст] [Електронний ресурс].: : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філологічних наук : спец. 10.01.05 “Порівняльне літературознавство” / Н. О. Хлыбова – Дніпропетровськ, 2008. – 20 с. – Режим доступу http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&Z21ID=&Image_file_name=DOC/2008/08hnotzt.zip&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1 (дата звернення 19 травня 2018)
- Чеботарьова А. Образ юного кохання в романі В. Шекспіра “Ромео та Джульєтта” очима чотирьох перекладачів / А. Чеботарьова // Мовні та концептуальні картини світу. – 2015. – вип. 55. – Ч. 2. – С. 361-369

8. Bloom, H., de Man, P., Derrida, J., Hartman, G. H., and Miller, J. H. *Deconstruction and Criticism* / H. Bloom, P. de Man, J. Derrida, G. H. Hartman, and J. H. Miller. – London: Routledge & Kegan Paul, 1979. – 256 p.
9. Chebotaryova, A. *Romeo and Juliet in Ukraine: The Interface of Semiotics and Translation Studies* [Электронный ресурс] / A. Chebotaryova // *Science And Education a New Dimension: Philology*. – 2017. – V(33), Issue 123 – PP. 20-23 – Режим доступа : https://ru.scribd.com/document/343044164/Chebotaryova-A-Article#from_embed (accessed on 19 May 2018)
10. Miller J.H. *ARIACHNE'S BROKEN WOOF* [Электронный ресурс] / J. Hillis Miller // *The Georgia Review*. – 1977 – Vol. 31. – No. – PP. 44-60– Режим доступа : <http://www.jstor.org/stable/41397442> (accessed on 19 May 2018)
11. Miller, J. H. *Charles Dickens: The World of his Novels* / J. H. Miller. – Cambridge : Harvard University Press, 1958. – 346 p.
12. Miller, J. H. *The Critic as Host*. [Электронный ресурс]. / J. Hillis Miller // *Critical Inquiry*. – 1977. – Vol. 3. – No. 3. – PP. 439-447 – Режим доступа : <http://www.jstor.org/stable/1342933>(accessed on 19 May 2018)
13. Miller, J. H. *The Disappearance of God: Five Nineteenth Century Writers* [Электронный ресурс] / J. H. Miller. – Urbana and Chicago : University of Illinois Press, 1963. – 367 p. – Режим доступа:https://books.google.com.ua/books?id=Z_G4vSdW-GMC&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false (accessed on 19 May 2018)
14. Miller, J. H. *The Ethics of Reading* [Электронный ресурс] / J. Hillis Miller // *Style*. – 1987 – Vol. 21. – No. 2. – PP. 181-191 – Режим доступа : <http://www.jstor.org/stable/42946145> (accessed on 19 May 2018)
15. Miller, J. H. *Thomas Hardy: Distance and Desire*. – Cambridge Massachusetts : The Belknap Press of Harvard University Press, 1970. – xvi+282 p.
16. Zima, P. V. *Deconstruction and Critical Theory*. Trans. by Rainer Emig. [Электронный ресурс]. / Peter V. Zima. – London: Continuum, 2002 – 240 p. – Режим доступа: https://books.google.com.ua/books/about/Deconstruction_and_Critical_Theory.html?id=k-yHNtFogGwC&redir_esc=y (accessed on 19 May 2018)

REFERENCES

1. 3.2. *Cognitive maps* [Electronic resource]. – Access mode : http://lawbooks.news/sotsiologicheskie-issledovaniya_909/kognitivnyie-kartyi-33263.html (accessed on 15 May 2018)
2. Drozdovsky, D. *Joseph Gillis Miller: “All literary theories must be complementary to a literary work”* [Electronic resource]. - Access mode: <http://litakcent.com/2012/03/05/zhhozef-hillis-miller-usi-literaturoznachchi-teoriji-musjat-buty-dopovnenjam-do-hudozhnoho-tvoru/> (accessed on 19 May 2018)
3. Palychka, L. *The Main Points On The Post-structuralist Methodology Of Yale School* / L. Palychka // *Literature. Folklore. Culturology* – 2012. – Issue 11-12 – PP.51-57
4. Khlybova, N. A. *The History Of One Question: J. H. Miller In The Assessments Of Domestic and Foreign Criticism* [Electronic resource]/N. A. Khlybova // *Culture of the Black Sea peoples* – 2005. – No. 66. - CC. 115-121 – Access mode: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/10188/20-Hlybova.pdf?sequence=1> (accessed on 19 May 2018)
5. Khlybova, N. A. *INTERPRETATION TRANSFORMATION OF J. H. MILLER: STRATEGY AND TACTICS IN LITERATURE OF THE 20TH CENTURY* / N. A. Khlybova // *Bulletin of the Dnipro University named after Alfred Nobel: Series “PHILOLOGICAL SCIENCES”*. – 2013. – No. 2 (6). – CC. 94-101
6. Khlybova N.O. *Literary Critique of J.H.Miller: Transformation Of Western European Theories*. [Text] [Electronic resource] : autoref. of Ph.D. thesis in philology, speciality : 10.01.05 “Comparative Literary Studies” / N.O. Khlybova – Dnipropetrovsk, 2008. – 20 p. – Access mode: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&Z21ID=&Image_file_name=DOC/2008/08hnotzt.zip&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1 (accessed on 19 May 2018)
7. Chebotaryova, Anna. *The image of the young love in the Shakespeare’s tragedy Romeo and Juliet as seen by four translators* / Anna Chebotarova // *Linguistic and conceptual worldviews*. – 2015. – issue № 55 (part 2) . – P. 361-369

Cognitive mapping as a process of human cognition: J. H. Miller’s approach

A. A. Chebotaryova

Abstract. The article offers a review of the fundamental works of the outstanding american critic J. H. Miller. In the course of the research, the stages of development of the scientific activity of the critic are outlined, his ideas on cognition of human consciousness from the literary point of view are singled out, and the role and tasks of translation in the process of cognition of the author are clarified.

Keywords: *consciousness, Miller, Shakespeare, literary criticism, cognitive science, deconstructivism, translation.*

Составление когнитивной карты как процес человеческого познания: подход Дж. Х. Миллера

A. A. Чеботарёва

Аннотация. Статья предлагает реферативный обзор фундаментальных трудов выдающегося американского критика Дж. Х. Миллера. В ходе исследования были изложены стадии развития научной деятельности критика, выделены его идеи относительно познания человеческого сознания с литературоведческой точки зрения, а также выяснены значение и задачи перевода в процессе познания автора.

Ключевые слова: *сознание, Миллер, Шекспир, литературная критика, когнитология, деконструктивизм, перевод.*